

Právo na projednání věci v přiměřené lhůtě

Z práva na projednání věci v přiměřené lhůtě nelze vyvodit jako důsledek zastavení trestního stíhání. Porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy samo o sobě nepodmiňuje závěr o možnosti (nebo dokonce nutnosti) zastavit trestní stíhání podle § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. Nepřiměřenost délky řízení je podle dosavadní judikatury Evropského soudu důvodem pouze pro spravedlivé zadostiučinění stěžovatelů formou finanční náhrady, ale není, a ni nemůže být bez dalšího důvodem pro zastavení trestního stíhání.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 6 Tdo 1172/2003, ze dne 30.10.2003)

Nejvyšší soud České republiky projednal dovolání, které podala nejvyšší státní zástupkyně v neprospěch obviněných M. S., T. W., M. J., t. č. ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici M., a K. T., proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 19. 11. 2002, sp. zn. 4 To 144/2002, jako soudu druhého stupně v trestní věci vedené u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 55 T 3/2001, a rozhodl tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř., za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř., se usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 19. 11. 2002, sp. zn. 4 To 144/2002, a usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 12. 4. 2002, sp. zn. 55 T 3/2001, zrušují a podle § 265l odst. 1 tr. ř. se Krajskému soudu v Ostravě přikazuje, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění :

Kajský soud v Ostravě rozhodl v trestní věci obviněných M. S., T. W., M. J. a K. T. v hlavním líčení konaném dne 12. 4. 2002, sp. zn. 55 T 3/2001, usnesením tak, že podle § 223 odst. 1 tr. ř. z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. (v rozhodnutí zjevně nesprávně „tr. zák.“) se zastavuje trestní stíhání jmenovaných obviněných pro skutek, kterého se měli dopustit tím, že poté, co v blíže nezjištěné době počátkem měsíce dubna 1991 v O., F. B., stíhaný zvláště, zjednal M. S. a L. P., stíhaného zvláště, aby podle jeho pokynů a instrukcí pro něj získali loupežným přepadením profesora V. K., v P., celkem devět obrazů význačných světových malířů, obvinění M. S. a L. P. zjednali k přímému provedení loupežného přepadení T. W. a M. J., oba podrobně instruovali o způsobu, jakým mají čin provést a L. P. pro tento účel zajistil prostřednictvím K. T. stejnokroj policisty Policie ČR a lahvičku s omamnou tekutinou, načež poté podle předem propracovaného plánu, dne 9. dubna 1991 kolem 08.00 hod. obv. T. W. a M. J. v P., na podkladě instrukcí a pokynů L. P. a M. S., pod záminkou, že jako pracovníci Policie ČR potřebují od profesora V. K., pomoc při pátrání po odcizených obrazech, vešli do rodinného domku prof. K. na B. ul., přičemž M. J. byl oblečen do stejnokroje důstojníka Policie ČR a T. W. se rovněž představil jako policista, ovšem v prostorách domku prof. K. napadli tak, že mu přiložili na ústa kapesník napuštěný nezjištěnou tekutinou, povalili jej na zem, ústa mu zalepili náplastí a prádelní šňůrou jej spoutali na rukou i nohou a posléze v bytě napadli a svázali též M. K., načež byt prohledávali se zaměřením na výtvarná díla význačných malířů podle instrukcí dodaných jim prostřednictvím L. P. a původně určených F. B., přičemž v bytě našli a odcizili nejméně pět obrazů, zejm. dvě barevné litografie sign. J. M., jednu barevnou litografii sign. P. a dva obrazy zpracované kombinovanou technikou sign. J. a F. T. a rovněž porcelánovou sošku, zlaté šperky, pamětní mince, fotoaparát Canon a radiomagnetofon Hitachi, vše v celkové hodnotě nejméně 449.640,- Kč, načež z bytu odešli, a vzápětí poté v souladu s původním plánem odcizené věci odvezli z P. na silnici ve směru na B., kde obrazy na předem určeném místě od nich převzal do svého vozidla obv. K. T., načež K. T. přijel s odcizenými obrazy na určené místo v prostorách motorestu R. u B., kde se setkal s obviněným M. S. a L. P. a podle jejich instrukcí obrazy ve svém vozidle vezl až do P., čímž měli spáchat obviněný M. S. trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1, 2 písm. a), b) tr. zák. jako zvlášť nebezpečný recidivista podle § 41 odst. 1 tr. zák. a návod k trestnému činu porušování domovní svobody podle § 10 odst. 1 písm. b), § 238 odst. 1, 2 tr. zák., obvinění T. W. a M. J. trestný čin loupeže podle § 234 ods. 1, 2 písm. a), b) tr. zák. a trestný čin porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1, 2 tr. zák. a obviněný K. T. pomoc k trestnému činu krádeže podle § 10 odst. 1 písm. c), § 247 odst. 1, 3 písm. a), c) tr. zák.

Citovaným rozhodnutím Krajský soud v Ostravě současně zastavil trestní stíhání obviněného M. S. pro skutky, kterých se měl dopustit tím, že v období od 20. března do 8. dubna 1991 v restauraci D.-k. R. ve S. O. spolu s další osobou opakovaně levně odkupovali od Š. M., různé spotřební průmyslové zboží a elektroniku, vše v celkové hodnotě 465.595,- Kčs, které si pak ponechávali pro vlastní potřebu či odprodávali je jiným osobám, ač věděli, že zboží

pochází z vloupání, která páchal Š. M. a další osoby, čímž měl spáchat trestný čin podílnictví podle § 251 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. b) tr. zák. /v rozhodnutí zjevně nesprávně „§ 250“ odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. b) tr. zák./, dne 24. července 1990 kolem 18.00 hod. v R., okres K., na příjezdové cestě k domu ve vozidle Š 105, ze vzteku udeřil opakovaně do obličeje svého nevlastního otce, F. S., a poté, co F. S. z vozidla utekl, na něj úmyslně najel mimo vozovku tak, že F. S. způsobil zlomeninu zevního kondylu pravé kosti holenní, kteréžto poranění si vyžádalo léčení do 14. 11. 1990, čímž měl spáchat trestný čin ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1 tr. zák. jako zvlášť nebezpečný recidivista podle § 41 odst. 1 tr. zák., dne 29. června 1991 kolem 03.00 hod. v O. – L. v zaparkovaném automobilu Volkswagen-Golf ve snaze o dosažení soulože s K. C., poté, co jeho žádosti odmítala, bitím rukama do obličeje překonal její odpor, obnažil ji a pak na ní vykonal soulož, čímž měl spáchat trestný čin znásilnění podle § 241 odst. 1 tr. zák. jako zvlášť nebezpečný recidivista podle § 41 odst. 1 tr. zák. v přesněji nezjištěné době v závěru března 1991 převzal z kanceláře v podniku D.-K. R. ve S. O. zbraně, které zde dodal F. K., stíhaný zvlášť, a to celkem čtyři lovecké brokovnice ráží 16/16 a 12/12, které posléze odvezl do domku svých rodičů v R. a později je prodal nezjištěné osobě, čímž měl spáchat trestný čin nedovoleného ozbrojování podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák.

Důvodem pro takové rozhodnutí soudu prvního stupně byl závěr o překážce postupu v předmětném řízení ve smyslu § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř., platného od 1. 1. 2002, s odkazem na čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen Listiny) a ustanovení § 2 odst. 4 tr. ř., která se odráží v čl. 6 odst. 1, věta první, Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen Úmluva), jež byla publikována sdělením MZV pod č. [209/1992](#) Sb. Podle citovaného ustanovení této mezinárodní smlouvy má každý právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým soudem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoliv trestního obvinění proti němu.

Soud prvního stupně popsal genezi celé věci a dosavadní průběh trestního stíhání všech čtyř obviněných, které bylo zahájeno dne 20. 8. 1991 vůči M. S. a T. W., dne 21. 8. 1991 proti M. J. a dne 29. 8. 1991 proti K. T. Obžaloba byla podána Krajským prokurátorem v Ostravě dne 22. 6. 1992. První hlavní líčení ve věci proběhlo ve dnech 6. až 23. 4. 1993 a posledního dne tohoto hlavního líčení byl vyhlášen rozsudek. Proti němu podali odvolání jednak státní zástupce a jednak obvinění T. W. a M. J. Předkládací zpráva byla Vrchnímu soudu v Praze doručena dne 21. 6. 1993. První veřejné zasedání konal uvedený soud dne 23. 10. 1996; vyhlásil při něm usnesení, kterým byl ohledně obviněných M. S., T. W., M. J., K. T. a T. Ch. (tehdy též trestně stíhaného) zrušen rozsudek Krajského soudu v Ostravě v celém rozsahu a věc tomuto soudu vrácena k novému projednání a rozhodnutí. Krajský soud v Ostravě pak usnesením ze dne 3. 6. 1998 přibral znalce k vyšetření a vyhotovení znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a psychologie k posouzení věrohodnosti svědkyně K. C., přičemž z důvodu nespolupráce jmenované nebyl tento posudek vyhotoven. Dne 6. 6. 2001 pak podal Krajský soud v Ostravě Vrchnímu soudu v Olomouci návrh na odnětí a přikázání věci podle § 25 tr. ř. s tím, že tato by měla být postoupena Krajskému soudu v Brně. Usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 6. 2001 bylo rozhodnuto, že předmětná trestní věc se Krajskému soudu v Ostravě neodnímá, a dne 9. 8. 2001 byla přidělena novému senátu tohoto krajského soudu. Ve dnech 14. až 21. 11. 2001 proběhlo hlavní líčení ke skutkům týkajícím se obviněného M. S. (nepodařilo se k němu předvolat obviněného K. T.). Další hlavní líčení pak bylo konáno ve dnech 11. až 13. 3. 2002 a naposledy ve dnech 11. až 12. 4. 2002, když právě dne 12. 4. 2002 Krajský soud v Ostravě rozhodl shora citovaným usnesením o zastavení trestního stíhání.

Toto usnesení, a to ihned po jeho vyhlášení, napadl Krajský státní zástupce v Ostravě stížností, kterou odůvodnil nejprve podáním došlým Krajskému soudu v Ostravě dne 13. 5. 2002 a posléze podáním doručeným Vrchnímu soudu v Olomouci dne 7. 6. 2002. Mimo formální vady, jimiž předmětné usnesení soudu prvního stupně trpělo, brojil proti rozhodnutí soudu o zastavení trestního stíhání všech čtyř obviněných podle § 223 odst. 1 tr. ř. z důvodu § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. Podle jeho přesvědčení porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy nezakládá přímo nepřípustnost trestního stíhání, když v této není výslovně uvedeno, a takové rozšiřování důvodu nepřípustnosti trestního stíhání tímto směrem není zákonným řešením ani po stránce věcné, ani po stránce formálně procesní. Nedostatek výslovného ustanovení směřujícího k zastavení trestního stíhání při porušení práva garantovaného Úmluvou nelze nahradit ani použitím analogie; situace řešené ustanovením § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. se podstatně liší od situací, které představují porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě, protože na jedné straně stojí zastavení trestního stíhání z důvodů výslovně uvedených ve vyhlášené mezinárodní smlouvě, kterou je ČR vázána, bez jakékoliv návaznosti na porušení práv zakotvených v mezinárodní smlouvě, a na straně druhé jde o případ charakterizovaný porušením práva garantovaného Úmluvou, avšak tato ve svém textu neobsahuje sankci v podobě zastavení trestního stíhání. Postup zvolený nalézacím soudem označil rovněž za kontraproduktivní ve vztahu k realizaci zásady oficiality i ve vztahu k zájmu obviněného na spravedlivém rozhodnutí o jeho vině či nevině, přičemž nepříznivě bylo zasaženo také do práv obviněných ve smyslu účelu a prostředků nápravy. Dále zdůraznil, že pokud nalézací soud hovořil o nečinnosti orgánů činných v trestním řízení, toto jeho tvrzení bylo zavádějící; správně se jednalo o nečinnost soudu, když ze strany státního zastupitelství bylo mnohokrát bezvýsledně požadováno nařízení

hlavního líčení v předmětné věci. Poukázal i na to, že obvinění jsou stíháni pro zvlášť závažné úmyslné trestné činy, které jsou velmi společensky nebezpečné a jejichž nebezpečnost nezanikla. Uvedl také, že doba, která uplynula od spáchání trestného činu, je přitom jen jednou ze skutečností, ke kterým je soud povinen při svém rozhodování přihlížet.

Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 19. 11. 2002, sp. zn. 4 To 144/2002, z podnětu stížnosti státního zástupce podle § 149 odst. 1 písm. a) tr. ř. napadené usnesení zrušil a nově rozhodl tak, že podle § 223 odst. 1 tr. ř., z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. per analogiam, zastavil trestní stíhání všech čtyř obviněných, na základě obžaloby Krajského prokurátora v Ostravě ze dne 22. 6. 1992, sp. zn. Kv 148/91, pro skutky, které popsal shodně jako Krajský soud v Ostravě v usnesení ze dne 12. 4. 2002 (opravil jen písařská pochybení vytknutá stížností státního zástupce, a na rozdíl od soudu prvního stupně nepojal do výrokové části svého rozhodnutí výslovný odkaz na „vyhlášenou mezinárodní smlouvu, kterou je ČR vázána“).

Soud druhého stupně se ztotožnil s právními závěry nalézacího soudu a uvedl, že zastavení trestního stíhání v tomto posuzovaném případě je důvodné, odůvodněné a zákonné s odkazem na čl. 6 odst. 1 Úmluvy aplikací analogie ustanovení § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. Zdůraznil přitom, že si je vědom toho, že trestní řád neobsahuje výslovné ustanovení o nepřípustnosti trestního stíhání, které by bylo důsledkem porušení článku 6 odstavce 1 Úmluvy a že odkaz na ustanovení § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. stále ještě vzbuzuje pochybnosti o tom, zda jde v posuzovaném případě o přílehlavé ustanovení; na straně druhé skutečnost, že trestní řád nemá výslovné ustanovení, které by garantovalo dodržování Úmluvy, ještě neznamena, že nelze Úmluvu aplikovat, zvláště když je bezprostředně závazná a podle článku 10 Ústavy ČR má přednost před zákonem. Poukázal na absenci jakéhokoliv zavinění obviněných na vzniku a délce průtahů v řízení, a k povaze projednávané věci uvedl, že se nevymyká ostatním případům projednávaným v rámci příslušnosti soudu podle § 17 odst. 1 tr. ř. Z hlediska materiálního náhledu na věc konstatoval, že přípravné řízení ve věci trvalo 10 měsíců do podání obžaloby, první hlavní líčení před nalézacím soudem se konalo po dalších deseti měsících, odvolací řízení proběhlo však až za tři roky a čtyři měsíce, a nejdelší průtah vyřizování věci byl od 19. 11. 1996 do 14. 11. 2001, kdy krajský soud učinil první relevantní kroky k vyřízení věci meritorně, tj. celkem po necelých pěti letech nepřetržité nečinnosti směrem k meritornímu vyřízení věci; obě období nečinnosti nalézacího soudu přesahují v souhrnu dobu osmi let z celkových deseti let dosavadního řízení od zahájení trestního stíhání do prvních úkonů nalézacího soudu k meritornímu vyřízení věci, přičemž nelze přehlédnout, že věc byla v odvolacím řízení odvolacím soudem zrušena již před více než šesti lety a řízení před nalézacím soudem je nyní na úplném počátku z důvodu další změny předsedy senátu.

Vrchní soud v Olomouci do obsáhlého odůvodnění svého usnesení převzal rovněž podstatnou část argumentace z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2002, sp. zn. 5 Tdo 178/2002, a závěrem shrnul, že v posuzovaném případě první neodůvodněné průtahy zapříčinil odvolací soud a zejména extrémní průtah v druhém případě zapříčinil senát krajského soudu, když jeho předseda, který od počátku věc projednával, po dobu delší čtyři roky po vrácení věci k novému projednání neučinil žádný právně relevantní úkon směrem k meritornímu vyřízení věci; právo a povinnost státu na stíhání a potrestání pachatele trestné činnosti se tak dostalo z důvodů výlučně nebo zejména existujících na straně státu do extrémního rozporu s právem obviněných na projednání jejich věci v přiměřené lhůtě a stát se svou nečinností zbavil práva na stíhání a potrestání pachatele trestné činnosti.

Opis usnesení soudu druhého stupně byl obviněnému M. S. doručen dne 29. 3. 2003, jeho obhájci JUDr. P. S. dne 12. 2. 2003, obviněnému T. W. dne 17. 2. 2003, jeho obhájci Mgr. P. K. dne 12. 2. 2003, obviněnému M. J. dne 12. 2. 2003, jeho obhájci JUDr. L. V. dne 17. 2. 2003, obviněnému K. T. dne 1. 6. 2003, jeho obhájci Mgr. M. S. dne 12. 2. 2003 a Krajskému státnímu zastupitelství v Ostravě dne 12. 2. 2003.

Dne 5. 2. 2003 došlo Krajskému soudu v Ostravě podání, jehož obsahem bylo dovolání nejvyšší státní zástupkyně v neprospěch výše jmenovaných obviněných proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 19. 11. 2002, sp. zn. 4 To 144/2002. Nejvyšší státní zástupkyně v obecné rovině uvedla, že tento soud jako soud stížnostní rozhodl o zastavení trestního stíhání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí, přičemž odkázala na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř.

V dalším textu nejvyšší státní zástupkyně rozvedla argumenty, jimiž by měl být uplatněný důvod dovolání naplněn. Po rekapitulaci dosavadního vývoje dané věci označila za podstatné, že ustanovení čl. 6 Úmluvy pojmově nenaplnjuje požadavek obsažený v ustanovení § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř., totiž, že trestní stíhání nelze zahájit, resp. v již zahájeném trestním stíhání nelze pokračovat, pokud tak stanoví vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána. Zdůraznila přitom, že důvodem nepřípustnosti trestního stíhání ve smyslu citovaného ustanovení trestního řádu může být jen taková norma zakotvená v mezinárodní smlouvě, která výslovně signatářskému státu ukládá povinnost za specifikovaných okolností zastavit (popřípadě nezahajovat) trestní stíhání. Z povahy věci plyne,

že musí jít o smlouvu upravující součinnost orgánů různých států v souvislosti s trestním řízením tak, aby nedošlo k duplicitnímu uplatnění trestní jurisdikce vůči jednomu trestně odpovědnému subjektu dvěma smluvními státy; za takové smlouvy lze považovat např. Úmluvu o předávání osob odsouzených k trestům odnětí svobody k výkonu trestu ve státě, jehož jsou státními občany (publikovanou pod č. [123/1980](#) Sb.), a to v jejím čl. 3, nebo Evropskou úmluvu o předávání trestního řízení (publikovanou pod č. [551/1992](#) Sb.) v čl. 35. Čl. 6 odst. 1 Úmluvy je svou podstatou především směrnicí pro státy zřídit a zabezpečit systém justičních orgánů tak, aby vyhovoval kritériím v ní obsaženým, stejně jako i směrnicí pro konkrétní osoby činné v justičním aparátu vyvarovat se nedůvodných průtahů. Avšak jen ze samotné skutečnosti, že k průtahům na straně justičního aparátu v daném případě došlo, nelze dovozovat, že by stát nebyl oprávněn v řízení pokračovat a rozhodnout o vině a trestu. V této souvislosti nejvyšší státní zástupkyně poukázala na to, že takové rozhodování není jen právem státu, ale i jeho povinností, které se nemůže zbavit pouze konstatováním, že se v přiměřené lhůtě řádně nezhostil výkonu soudní moci; současně byla toho názoru, že pokud by stát sám rezignoval na spravedlivé rozhodnutí o vině, popřípadě nevině obviněného, porušil by i právo obviněného na spravedlivé rozhodnutí; možným způsobem zohlednění neúměrného prodlení s projednáním věci před soudem by pak byla moderace ve sféře trestního postihu obviněného s důrazem na posouzení účelu trestu (§ 23 odst. 1 tr. zák.), resp. s ohledem na hodnocení společenské nebezpečnosti a dalších kritérií pro ukládání trestu (§ 31 odst. 1 tr. zák.). Navíc připomněla, že ustanovení čl. 6 odst. 1 Úmluvy se vztahuje rovněž na oblast práva obchodního, případně správního, a popsání rezignace soudu by pak vedla k tomu, že nepodařilo-li by se řízení skončit do určité „přiměřené“ doby, soud by je sám zastavil a k rozhodnutí o předmětu sporu by vůbec nedošlo.

Dovolatelka připustila, že jinak by bylo třeba nahlížet na situaci, kdy v důsledku naprosté nečinnosti justičních orgánů by ve věci nebyly provedeny žádné procesní úkony tak dlouho, že bez přičinění obviněného by uplynula promlčecí doba ve smyslu § 67 tr. zák.; taková okolnost však v daném případě nenastala a překážka zakotvená v ustanovení § 11 odst. 1 písm. b) tr. ř. se nemůže uplatnit. Z materiálního hlediska upozornila i na to, že nalézací soud vyvíjel intenzivní snahu o zjištění aktuálního pobytu všech obviněných a také o zajištění svědků k hlavnímu líčení, a navíc po určitou dobu neměl k dispozici předmětný trestní spis, neboť tento se od července 1997 do května 1998 nacházel na Ministerstvu spravedlnosti ČR v souvislosti s řízením ohledně žádosti o milost, a část spisu byla také po jistou dobu zapůjčena znalcům; od přidělení věci novému předsedovi senátu v září 2001 pak probíhalo řízení bez prodlev a k zastavení trestního stíhání krajským soudem došlo následně v situaci, kdy bylo skončeno hlavní líčení a mohlo být rozhodnuto o vině a trestu.

Vzhledem k výše uvedenému nejvyšší státní zástupkyně navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř., a to v neveřejném zasedání ve smyslu § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř., zrušil usnesení Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 4 To 144/2002 ze dne 19. 11. 2002, jakož i usnesení Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 55 T 3/2001 ze dne 12. 4. 2002, a dále aby postupoval podle § 265l odst. 1 tr. ř. a přikázal Krajskému soudu v Ostravě, aby předmětnou věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Předseda senátu soudu prvního stupně postupoval v souladu s § 265h odst. 2 tr. ř. a opis dovolání nejvyšší státní zástupkyně zaslal všem obviněným a jejich obhájcům k případnému vyjádření a vyslovení souhlasu s projednáním dovolání v neveřejném zasedání. Obhájce obviněného T. W. Mgr. P. K. přípisem ze dne 22. 9. 2003 sdělil, že obviněný souhlasí s projednáním dovolání v neveřejném zasedání; stejně tak se vyjádřil i obhájce obviněného M. J. JUDr. L. V. v přípisu ze dne 6. 10. 2003, když navíc navrhl, aby podané dovolání bylo odmítnuto jako nedůvodné. Případná další vyjádření Nejvyšší soud ke dni svého rozhodnutí k dispozici neměl.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve zkoumal, zda v této trestní věci je dovolání přípustné, zda bylo podáno v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit, a zda je podala osoba oprávněná. Shledal přitom, že dovolání je přípustné podle § 265a odst. 1, 2 písm. c) tr. ř., neboť napadá usnesení o zastavení trestního stíhání, bylo podáno osobou oprávněnou (§ 265d odst. 1 písm. a) tr. ř.), v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 3 tr. ř.). Obdobně shledal, že splňuje i obsahové náležitosti dovolání ve smyslu § 265f odst. 1 tr. ř.

Po tomto zjištění se Nejvyšší soud zabýval otázkou, zda uplatněný důvod dovolání lze považovat za důvod uvedený v § 265b tr. ř. Podle odst. 1 písm. f) tohoto ustanovení je důvodem dovolání mimo jiné, že bylo rozhodnuto o zastavení trestního stíhání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí. Vzhledem k tomu, že nejvyšší státní zástupkyně takové nedostatky namítá, je zmíněný důvod dovolání dán.

Po takovém konstatování Nejvyšší soud podle § 265i odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost napadeného výroku usnesení soudu druhého stupně, a to v rozsahu a z důvodů zmíněných v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející. Po tomto přezkoumání dospěl k závěru, že podané dovolání je opodstatněné, a to na podkladě následujících skutečností.

Nejvyšší soud považuje za potřebné nejprve v obecné rovině uvést, že podle § 223 odst. 1 tr. ř. soud zastaví trestní stíhání, shledá-li za hlavního líčení, že tu je některá z okolností uvedených v § 11 odst. 1 tr. ř. V tomto ustanovení jsou uvedeny případy, v nichž je trestní stíhání nepřipustné a v důsledku toho nelze trestní stíhání zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno. Důvody pro zastavení trestního stíhání jsou tu vymezeny taxativně, pozitivně a výslovně. Představují kogentní úpravu a je třeba je chápat jako průlom do zásady oficiality (§ 2 odst. 4 tr. ř.) a do zásady legality (§ 2 odst. 3 tr. ř.), které patří mezi základní zásady trestního řízení.

To bezesbýtku platí i pro důvod uvedený v § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř., podle něhož trestní stíhání nelze zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno, stanoví-li tak vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána. Odkaz na takovou smlouvu znamená, že v textu vyhlášené mezinárodní smlouvy musí být nepřipustnost trestního stíhání zakotvena výslovně a nelze ji dovozovat jako možný prostředek nápravy vzniklého pochybení. V případě citované Úmluvy tomu tak ovšem není, neboť její článek 6 odst. 1 žádný výslovný důvod pro zastavení trestního stíhání neobsahuje. Proto porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě ve smyslu tohoto článku Úmluvy samo o sobě nezakládá nepřipustnost trestního stíhání, a to ani s ohledem na požadavek účinných prostředků nápravy podle článku 13 Úmluvy.

Právo, aby věc byla projednána v přiměřené lhůtě, je bezpochyby nedílnou součástí práva na spravedlivý proces ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy, podle něhož má každý právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který mimo jiné rozhodne o oprávněnosti jakéhokoliv trestního obvinění proti němu. Tato Úmluva (přesně Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod) byla publikována ve Sbírce zákonů pod č. [209/1992](#) Sb. a stala se tak součástí právního řádu tehdejší ČSFR. Od 1. 1. 1993 se na základě ústavního zákona č. [4/1993](#) Sb. stala součástí právního řádu České republiky a podle článku 10 Ústavy České republiky (ve znění před účinností ústavního zákona č. [395/2001](#) Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 6. 2002) byly ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a svobodách, jimiž je Česká republika vázána, bezprostředně závazné a měly přednost před zákonem. Podle platného a účinného znění (od 1. 6. 2002) článku 10 Ústavy České republiky jsou již všechny vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, součástí právního řádu, přičemž stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva. Právo na projednání věci bez zbytečných průtahů je zakotveno též v článku 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky. Obdobně je toto právo formulováno i v ustanovení § 5 odst. 2 zákona č. [6/2002](#) Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), podle něhož každý má právo, aby jeho věc byla soudem projednána a rozhodnuta bez zbytečných průtahů. Požadavek projednávat trestní věci co nejrychleji je vyjádřen rovněž v ustanovení § 2 odst. 4 tr. ř. (zásada oficiality).

Právem na spravedlivý proces podle článku 6 Úmluvy se rozumí soubor dílčích práv a svobod, jehož součástí je i právo na rozhodnutí věci v přiměřené lhůtě. Přiměřenost délky řízení je judikaturou Evropského soudu pro lidská práva (dále jen Soud) posuzována podle konkrétních okolností případu s přihlédnutím ke kritériím zakotveným v judikatuře Soudu, jimiž jsou především složitost případu, chování stěžovatele a chování příslušných státních orgánů. Pro tento účel se přihlíží popřípadě též k tomu, co je pro stěžovatele v sázce (viz např. *Philis proti Řecku*, 1997; *Portington proti Řecku*, 1998; *Kudla proti Polsku*, 2000). Soud však v žádném ze svých rozhodnutí nekonkretizoval obecně závaznou dobu, kterou by bylo možno za přiměřenou délku řízení považovat.

Článek 6 odst. 1 Úmluvy nestanoví žádnou výslovnou sankci, kterou by stíhal porušení tohoto práva, a to ani v podobě konkrétního pozitivně stanoveného důvodu pro zastavení trestního stíhání. K nápravě porušení práv stanovených Úmluvou jsou určeny prostředky předpokládané v článku 13 Úmluvy, přičemž smluvní státy mají určitý prostor pro posouzení, jaký prostředek zvolí. Prostředek nápravy musí být nejméně stejně účinný jako výsledek, jehož lze dosáhnout u Soudu, tedy konstatování porušení práva a přiznání spravedlivého zadostiučnění. Porušení pravidla plynoucího z článku 6 odst. 1 Úmluvy je sankcionováno vyvozením odpovědnosti státu vůči obviněnému. Ve svých rozhodnutích, které se týkají průtahů v řízení a nedodržení přiměřené doby řízení, postupuje Soud v zásadě tak, že konstatuje porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy a přiznává stěžovateli spravedlivé zadostiučnění ve formě peněžní náhrady (viz např. rozsudky *Santos proti Portugalsku*, 1999; *Iwanczuk proti Polsku*, 2001). Nápravu porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě ve formě zastavení řízení Soud z článku 6 Úmluvy v žádném ze svých rozhodnutí nevyvodil a ani vzhledem ke svým pravomocem vyvodit nemohl, což je na druhé straně i logické, neboť Soud takto rozhoduje v trestních věcech i ve vztahu k poškozeným, kteří jsou také někdy stěžovateli dovolávajícími se nápravy ve vztahu k průtahům v řízení (viz např. rozsudek ve věci *Santos proti Portugalsku*, 1999).

Rozhodovací praxe Ústavního soudu České republiky je s touto judikaturou Soudu v souladu. Ústavní soud v řadě rozhodnutí řešících otázku porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě dokonce zdůraznil, že samotná skutečnost, že bylo porušeno právo na projednání věci soudem bez zbytečných průtahů a v přiměřené lhůtě, nemůže

být důvodem pro zrušení napadených rozhodnutí a že zákon mu v této souvislosti nedává možnost přiznání jiné satisfakce, nežli je vyslovení názoru, že toto právo bylo porušeno (viz nálezy sp. zn. IV. ÚS 215/96 a sp. zn. III. ÚS 70/97). V některých svých rozhodnutích pak Ústavní soud přikázal příslušnému orgánu veřejné moci, aby nepokračoval v průtazích a aby ve věci neprodleně jednal (viz nálezy sp. zn. I ÚS 5/96 a sp. zn. II. ÚS 445/98). Ústavní soud v žádném z těchto případů nezvolil možnost postupu korespondujícího závěrům přijatým v obou napadených rozhodnutích a možnost takového postupu ani nenaznačil.

Odlíšné stanovisko v této otázce však zaujal Nejvyšší soud ve svých rozhodnutích ze dne 27. 3. 2002, sp. zn. 4 Tz 1/2002, a ze dne 10. 4. 2002, sp. zn. 7 Tz 316/2001, v nichž možnost zastavení trestního stíhání připustil s poukazem na ustanovení článku 6 Úmluvy. Současně však upozornil, že k takovému postupu by mělo dojít jen v takových případech, kdy se právo státu na trestní stíhání pachatele dostane do extrémního rozporu s právem obviněného na projednání své věci v přiměřené lhůtě.

V této souvislosti Nejvyšší soud považuje za potřebné zdůraznit, že v otázce dodržení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě nelze nalézt obecný model řešení, neboť každý konkrétní případ musí být hodnocen individuálně v závislosti na jeho okolnostech. Nápravu porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě zastavením trestního stíhání sice nelze absolutně vyloučit, ale na takové rozhodnutí je třeba nahlížet jako na řešení zcela výjimečné až extrémní s ohledem na konkrétní okolnosti každého takového případu, které musí být individuálně, zevrubně a především přesvědčivě odůvodněno s přihlédnutím nejen k zájmům obviněného, ale i k zájmům dalších osob bezprostředně zúčastněných na řízení, zejména poškozených, kteří mají také právo na spravedlivý proces s obviněným, který je prost neodůvodněných průtahů a vede ke spravedlivému posouzení případu a rozhodnutí.

Nejvyšší soud nepochybně, že porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě je významným zásahem do principů zaručujících právo na spravedlivý proces. Nedůvodné průtahy a nepřiměřená délka trestního řízení jsou závažným a nežádoucím jevem, který nejen odporuje smyslu práva obviněného, ale i poškozeného (srov. slovo „každý“ v článku 6 odst. 1 Úmluvy) na spravedlivý proces, ale je i v rozporu se základními zásadami trestního práva a odporuje účelu trestního řízení. Současně je však nutno zdůraznit, že porušení tohoto práva samo o sobě nezakládá nepřipustnost trestního stíhání, a to ani s ohledem na požadavek účinných prostředků nápravy podle článku 13 Úmluvy. Článek 6 Úmluvy je třeba v prvé řadě považovat za výzvu signatářským státům, aby organizovaly své soudnictví tak, aby principy soudnictví v Úmluvě zakotvené byly respektovány.

Nejvyšší soud připomíná i ustanovení § 1 odst. 1 tr. ř., podle něhož účelem trestního řízení je zejména to, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni, přitom má působit k upevnování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti, k výchově občanů v duchu zachovávání zákonů a pravidel občanského soužití. Trestní řízení je pak ovládáno základními zásadami zaručujícími naplnění popsání účelu trestního řízení, které se uplatní nejen z pohledu samotného obviněného, ale i z pohledu práv a povinností ostatních subjektů a stran trestního řízení. Zejména s ohledem na práva těchto ostatních subjektů, popř. stran na trestním řízení zúčastněných (poškozených, obětí trestných činů) je akceptace závěru o možnosti orgánu, jenž průtahy v řízení sám způsobil, po pouhém konstatování tohoto stavu trestní stíhání zastavit, naprosto nepřijatelná. Tímto postupem by byla zcela nežádoucím způsobem modifikována zásada oficiality, jež stanoví, že každý orgán činný v trestním řízení má povinnost z vlastní iniciativy učinit vše pro naplnění účelu trestního řízení, a zároveň by se tak oslabovaly funkce trestního práva v obecném smyslu, zejména funkce ochranná.

Při přijetí závěru o možnosti zastavit trestní stíhání při zjištění závažných průtahů by byla nejenom odmítnuta ochrana práv a zájmů poškozených v trestním řízení, ale došlo by též k nepřiznivému zásahu do práv a zájmů obviněného tam, kde by obviněný i přes porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě chtěl dosáhnout výsledku pro něj ještě příznivějšího (rozsudku zprošťujícího). Navíc v případě, že po podání obžaloby již bylo nařízeno hlavní líčení, nemá obviněný proti usnesení o zastavení trestního stíhání právo stížnosti, které má v této fázi pouze státní zástupce (srov. § 223 odst. 1, 4 a § 231 odst. 1, 3 tr. ř.), nehledě na to, že obviněný dokonce nemá ani právo prohlásit, že na projednání věci trvá (srov. § 11 odst. 3 tr. ř.). Takovým řešením by proto ani nedošlo k naplnění článku 13 Úmluvy, podle kterého musí mít každý, jehož práva a svobody přiznané touto úmluvou byly porušeny, účinné právní prostředky nápravy před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.

Nejvyšší soud proto uzavírá, že z práva na projednání věci v přiměřené lhůtě nelze vyvodit jako důsledek zastavení trestního stíhání, jinými slovy porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy samo o sobě nepodmiňuje závěr o možnosti (nebo dokonce nutnosti) zastavit trestní stíhání podle § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. Stejný závěr učinil ve věci rozhodující dovolací senát Nejvyššího soudu již ve svém usnesení ze dne 22. 10. 2002, sp. zn. 6 Tdo 578/2002.

Správnost tohoto právního názoru potvrdil i Ústavní soud České republiky, který se zabýval ústavní stížností jednoho z obviněných v naposledy zmíněné trestní věci, když v usnesení ze dne 8. 7. 2003, sp. zn. II. ÚS 32/03, konstatoval, že ... nepřiměřenost délky řízení je podle dosavadní judikatury Evropského soudu důvodem toliko pro spravedlivé zadostiučinění stěžovatelů formou finanční náhrady, ale není, a ni nemůže být důvodem pro zastavení trestního stíhání ..., a shora podrobně rozvedený výklad ustanovení § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. považoval za zcela ústavně konformní.

Především je však třeba zdůraznit, že nelze připustit, aby orgán činný v trestním řízení, který v důsledku své dlouhodobé nečinnosti průtahy v řízení způsobil, se zbavil povinnosti vyplývající pro něho ze zásady oficiality, aniž by vyvinul jakoukoli iniciativu k naplnění účelu trestního stíhání. Již z tohoto důvodu Krajský soud v Ostravě nebyl oprávněn trestní stíhání zastavit s odkazem na článek 6 odst. 1 Úmluvy.

Jmenovaný soud při zastavení trestního stíhání navíc použil ustanovení § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. přímo, aniž by použil analogie. Správnosti takového postupu Nejvyšší soud rovněž nemohl přisvědčit. Vzhledem k tomu, že Úmluva výslovně nestanoví možnost zastavení trestního stíhání, bylo by možno připustit (v uvedených zcela výjimečných až extrémních případech) zastavení trestního stíhání s odkazem na článek 6 Úmluvy pouze za použití analogie, která je v trestním právu procesním zásadně přípustná. Vrchní soud v Olomouci ve svém usnesení ze dne 19. 11. 2002, sp. zn. 4 To 144/2002, toto formální procesní pochybení krajského soudu sice napravil, avšak ani za této situace Nejvyšší soud nemohl jeho rozhodnutí o zastavení trestního stíhání považovat za správné a zákonné.

Soud druhého stupně v rámci svých úvah o materiálním náhledu na stav řízení zdůraznil, že období nečinnosti nalézacího soudu přesahují v souhrnu dobu osmi let z celkových deseti let dosavadního řízení od zahájení trestního stíhání, které je po deseti letech teprve v podstatě v počátečním stádiu řízení před nalézacím soudem, neboť z důvodu změn v obsazení senátu je nutné konat celé hlavní líčení znovu.

Nejvyšší soud se nemohl ani s touto úvahou bezezbytku ztotožnit. Jakkoliv nelze pominout, že Vrchní soud v Praze jako tehdejší soud druhého stupně rozhodl o odvolání státního zástupce a obviněných T. W. a M. J. proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 23. 4. 1993 po třech letech a čtyřech měsících poté, co mu byla věc předložena, a u Krajského soudu v Ostravě se věc po zrušení a vrácení odvolacím soudem k novému projednání a rozhodnutí nacházela po dobu celkem pěti let a pěti měsíců (od listopadu 1996 do dubna 2002, kdy rozhodl o zastavení trestního stíhání obviněných), v uvedeném období především soud prvního stupně nebyl nečinný, prováděl procesní úkony směřující k trestnímu stíhání pachatelů /na něž pamatuje ustanovení § 67 odst. 3 písm. a) tr. zák. upravující přerušení promlčení trestního stíhání/ - dne 3. 6. 1998 přibral znalce, intenzivně zjišťoval pobyt všech obviněných, konal hlavní líčení (ve dnech 14. až 21. 11. 2001, 11. až 13. 3. 2002 a 11. až 12. 4. 2002). Proto nemohla přicházet v úvahu ani aplikace jiného ustanovení o nepřípustnosti trestního stíhání, totiž § 11 odst. 1 písm. b) tr. ř. Pro úplnost je vhodné upozornit i na to, že po určitou dobu byl předmětný spis rovněž postoupen Ministerstvu spravedlnosti ČR a zapůjčen znalcům, jak uvedla již dovolatelka.

Vzhledem ke všem těmto skutečnostem a právním názorům dospěl Nejvyšší soud k závěru, že podmínky pro rozhodnutí o zastavení trestního stíhání podle § 223 odst. 1 z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. per analogiam v usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 19. 11. 2002, sp. zn. 4 To 144/2002, a pro rozhodnutí o zastavení trestního stíhání podle § 223 odst. 1 z důvodu § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. v usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 12. 4. 2002, sp. zn. 55 T 3/2001, nebyly splněny. Proto v souladu s ustanovením § 265k odst. 1 tr. ř. obě uvedená rozhodnutí zrušil a podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak přikázal Krajskému soudu v Ostravě, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Povinností soudu prvního stupně bude, aby po vrácení spisového materiálu při dodržení všech v úvahu přicházejících ustanovení trestního řádu vyvinul maximální snahu směřující k urychlenému a hospodárnému naplnění účelu trestního řízení, jímž je v daném případě rozhodnutí o podané obžalobě. V této souvislosti Nejvyšší soud připomíná, že soudy obou stupňů učinily rozhodnutí o zastavení trestního stíhání za situace, kdy již bylo skončeno dokazování v průběhu hlavního líčení (návrhy některých obviněných na doplnění dokazování byly zamítnuty jako nadbytečné), takže o vině a případně i trestech obviněných mohlo být rozhodnuto.

Další články:

- [Oběť trestného činu](#)
- [Dohoda o vině a trestu](#)
- [Zajištění nároku poškozeného](#)
- [Práva obviněného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vydání příkazu k dodání do výkonu trestu](#)
- [Neoprávněná činnost pro cizí moc](#)
- [Kvalifikace skutku](#)
- [Odnětí věci rozhodujícím soudci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhradní trest](#)
- [Výkon trestu](#)
- [Účinné vyšetřování \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)